

УДК 636.32/.38:619:616.99:631.11(477.64)

© 2016

Євстаф'єва В. О., доктор ветеринарних наук,

Мельничук В. В., асистент,

Алексєєва Є. О., аспірант

(науковий керівник – доктор ветеринарних наук В. О. Євстаф'єва)

Полтавська державна аграрна академія

ПОШИРЕННЯ МЕЛОФАГОЗУ ОВЕЦЬ У ГОСПОДАРСТВАХ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Рецензент – доктор ветеринарних наук А. А. Замазій

*Наведені результати клінічних та паразитологічних досліджень щодо вивчення ступеня інвазованості овець *Melophagus ovinus* в умовах господарств з різними формами власності (сільськогосподарські підприємства, фермерські та особисті селянські господарства) на території Запорізької області. Встановлено, що середня екстенсивність мелофагозної інвазії вівцепоголів'я становила 29,51 % за інтенсивності інвазії – 98,29±1,57 екземплярів комах. Найбільш ураженими збудником мелофагозу виявилися вівці, які утримувалися в особистих селянських та фермерських господарствах, ніж тварини, що належали сільськогосподарським підприємствам.*

Ключові слова: вівці, мелофагоз, поширення, екстенсивність, інтенсивність інвазії.

Постановка проблеми. Сьогодні вівчарство, як і тваринництво взагалі, набуває вагомого соціально-політичного значення. В умовах українського ринку галузь продовжує існувати тому, що крім продуктів харчування, сировини для медичної і фармакологічної промисловості, вівці продукують вовну, альтернативну синтетичним волокнам природну сировину, яка в епоху наростання енергетичної кризи згодом може посісти провідне місце в задоволенні потреб людства [2, 4].

Запорукою успішного розвитку вівчарства є ветеринарне благополуччя поголів'я. Серед захворювань овець заразної етіології значне місце посідають ектопаразитарні хвороби, зокрема мелофагоз, який завдає галузі значних збитків через втрату м'ясної та вовнової продуктивності, загибелі молодняка [1, 6, 7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Про значне поширення мелофагозу овець у господарствах різної форми власності свідчать роботи науковців США [13], Канади [12], Австралії [11], Франції [9], Англії [10] та інших країн світу.

Дослідники повідомляють про значне розповсюдження мелофагозної інвазії на території вів-

цегосподарств Російської Федерації. Так, середня інвазованість овець мелофагами у Гірському Алтай становила 38,9 % та 186,6 екземплярів комах [6]. У господарствах Тюменської області кількість мелофаг на вівцях різних вікових груп коливалася в межах від 13 до 3700 екземплярів [5]. На території Республіки Башкортостан мелофагоз овець зареєстрований у господарствах 10 регіонів, де екстенсивність інвазії могла сягати 100 % [1].

На території господарств України мелофагоз овець – хвороба, якій приділялося науковцями недостатньо уваги. Є окремі повідомлення, які свідчать про спалах мелофагозу на фермі Харківської області у випадку спільного утримання кіз і овець. Екстенсивність мелофагозної інвазії у досліджених овець становила 65,4 % за інтенсивності інвазії – 118,4±12,7 екз. на тварину [3].

Мета досліджень – вивчити поширення мелофагозу овець на території господарств Запорізької області.

Завданнями досліджень було визначити показники екстенсивності та інтенсивності мелофагозної інвазії у овець в господарствах різних форм власності.

Матеріали і методи досліджень. Дослідження проводилися упродовж 2015–2016 рр. на базі наукової лабораторії кафедри паразитології та ветеринарно-санітарної експертизи Полтавської державної аграрної академії. Клінічні обстеження овець проводили в умовах вівцегосподарств з різною формою власності (сільськогосподарські підприємства з потужністю утримання від 312 до 984 голів і одноосібні та фермерські господарства з потужністю від 4 до 35 голів) на території Запорізької області (Новомиколаївського, Веселівського, Мелітопольського, Оріхівського, Токмацького, Запорізького і Бердянського районів). Досліджували овець порід романовська, асканійська тонкорунна та курдючна віком від 4 місяців до 5 років.

Інвазованість овець збудником мелофагозу

вивчали шляхом повного обстеження волосяного покриву тварин. Відловлювали комах за допомогою пальців і анатомічного пінцета [6, 8]. Від кожної тварини членистоногих збирали в окрему склянку, фіксували спиртом та етикетували. Основними показниками інвазованості овець були екстенсивність та інтенсивність інвазії (ЕІ, ІІ).

Результати досліджень. За результатами проведених паразитологічних досліджень овець мелофагоз виявився поширеною інвазією в умовах господарств Запорізької області. Середня екстенсивність мелофагозної інвазії становила 29,51 %, за інтенсивності інвазії 98,29±1,57 екз. комах. Причому показник ІІ коливався в межах від 9 до 301 комах на тварині (табл. 1).

Згідно з даними таблиці 1, екстенсивність мелофагозної інвазії в різних районах Запорізької області знаходилася в межах 16,67–61,63 %. Так, найвищу інвазованість овець мелофагами реєстрували у господарствах Бердянського (61,63 %), Токмацького (51,07 %), Оріхівського (46,83 %) та Запорізького (30,58 %) районів. Менш ураженим виявилось вівцеголів'я Веселівського (16,67 %), Мелітопольського (115,93±3,18 екз.), Новомиколаївського (19,95 %) районів. Показники інтенсивності мелофагозної інвазії овець у різних районах коливалися в межах від 48,94±1,65 до 115,93±3,18 екз. комах на тварині.

Максимальну кількість комах виявляли на тваринах в господарствах Мелітопольського (18,64 %), Запорізького (105,66±6,05 екз.), Оріхівського (110,05±3,41 екз.) районів. У вівцегосподарствах Веселівського, Бердянського, Новомиколаївського, Токмацького районів кількість виявлених комах коливалася в межах від 48,94±1,65 до 97,95±2,97 екземплярів.

Установлено, що ступінь ураження овець мелофагами був вищим у особистих селянських та фермерських господарствах, в яких утримується невелика кількість овець (від 4 до 35 голів), ніж у сільськогосподарських підприємствах (табл. 2).

Так, показники екстенсивності та інтенсивності мелофагозної інвазії овець у сільськогосподарських підприємствах дорівнювала відповідно 7,63 % та 51,90±2,23 екз. комах. Водночас ураженість тварин в особистих та фермерських господарствах була значно вищою і становила 51,69 % та 105,05±1,65 екз. комах. На нашу думку, така різниця у показниках інвазованості овець пов'язана з тим, що у господарствах з невеликою кількістю тварин їх ветеринарно-санітарний стан знаходиться на низькому рівні, а також не завжди вчасно проводиться стрижка овець, що призводить до сприятливих умов розвитку мелофага та розповсюдження ентомозу.

1. Поширення мелофагозу овець у господарствах Запорізької області

Район	Досліджено (гол.)	Інвазовано (гол.)	ЕІ, %	ІІ, екз. комах на тварину, М±m (min-max)
Веселівський	312	52	16,67	51,90±2,23 (9-88)
Бердянський	258	159	61,63	86,45±3,47 (12-227)
Запорізький	206	63	30,58	105,66±6,05 (27-221)
Мелітопольський	1422	265	18,64	115,93±3,18 (11-301)
Новомиколаївський	381	76	19,95	48,94±1,65 (13-92)
Оріхівський	378	177	46,83	110,05±3,41 (20-267)
Токмацький	374	191	51,07	97,95±2,97 (24-233)
Всього	3331	983	29,51	98,29±1,57 (9-301)

2. Показники екстенсивності та інтенсивності мелофагозної інвазії овець у господарствах залежно від форми власності та потужності

Форма власності господарства	Потужність господарства (гол.)	Досліджено, (гол.)	Інвазовано, (гол.)	ЕІ, %	ІІ, екз. комах на тварину, М±m
Сільськогосподарські підприємства	312-984	1677	128	7,63	51,90±2,23
Особисті селянські та фермерські	4-35	1654	855	51,69	105,05±1,65

Висновки:

1. Мелофагоз овець є поширеною інвазією на території Запорізької області, середня екстенсивність інвазії становить 29,51 %, інтенсивність –

98,29±1,57 екз. комах.

2. Найвищу інвазованість овець встановлено в особистих і фермерських господарствах (ЕІ – 51,69 %, ІІ – 105,05±1,65 екз. комах).

БІБЛІОГРАФІЯ

1. *Абдуллин Ш. М.* Мелофагоз овец и разработка мер борьбы с ним в Республике Башкортостан : дисс. ... к.вет.н. : 03.00.19 / Ш. М. Абдуллин. – Уфа, 1999. – 158 с.

2. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи) / [Присяжнюк М. В., Зубець М. В., Саблук П. Т. та ін.]. – К., 2011. – 1008 с.

3. *Бырка В. И.* Распространение *Melophagus ovinus* (Diptera: Hippoboscidae) и борьба с ней в неблагополучном хозяйстве / В. И. Бырка, А. В. Мазанный // Ученые записки УО «ВО «Знак Почета» государственная академия ветеринарной медицины». – Витебск, 2015. – Т. 51, Вып. 1, Ч. 1. – С. 174–178.

4. *Вдовиченко Ю. В.* Стан та перспективи розвитку галузі вівчарства України / Ю. В. Вдовиченко, П. Г. Жарук // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. – 2013. – №1. – С. 136–138.

5. *Домацкая М. Д.* Экстенсивность и интенсивность поражения овец кровососками в Тюменской области : сб. науч. тр. «Вопросы ветеринарной арахно-энтомологии». – Тюмень, 1974. – Вып. 5. – С. 25–29.

6. *Земиров Ю. С.* Энтомозы овец горного Алтая : дисс. ... к.вет.н. : 03.00.19 / Ю. С. Земиров. – Горно-Алтайск, 2005. – 180 с.

7. *Курхули Н. Р.* Патогенез мелофагоза овец и меры борьбы с ним в условиях Нечерноземной зоны РСФСР : дисс. ... к.вет.н. : 03.00.19 / Н. Р. Курхули. – М., 1984. – 132 с.

8. *Третьяков А. М.* Лабораторная диагностика паразитарных заболеваний животных / А. М. Третьяков, П. И. Евдокимов, В. А. Шабаев. – Улан-Удэ, 2006. – 40 с.

9. *Dufour L.* Studes auatawiques et physiologiques sur le insects de la famille de Pupipares / L. Dufour // Ann. el. sc. Nature. – 1843. – Vol. 3, VIII. – P. 46–96.

10. *Evans G. O.* A method for observing the life cycle of *Melophagus ovinus* / G. O. Evans // Nature. – 1946. – Vol. 157, №3997. – P. 773.

11. *Heath A. C. G.* Recent insecticides: their efficacy as plunge dips against the biting louse, *Dama linia ovis* and the ked, *Melophagus ovinus*, on sheep / A. C. G. Heath, E. S. Millar // Veter. J. – 1970. – Vol. 18 (10). – P. 211–213.

12. *Nelson W. A.* Weight gain Woel growth in sheep infected with the sheep ked: *Melophagus ovinus* / W. A. Nelson, S. B. Slen // Exp. Parasitol. – 1968. – Vol. 22, №2. – P. 223–226.

13. *Pfadt R. E.* Further tests with power dusting to control the sheep ked / R. E. Pfadt, R. J. Lavigne // J. Econ. Entomol. – 1965. – Vol. 58, №1. – P. 37–38.